

ศึกษาวิเคราะห์การถวายผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนา ของชาวไทยวนบ้านป่าบง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
An Analytical Study of Offering Woven Fabric in Buddhist Ritual and Tradition of Ban Pa Bong Thai Yuan, Mae Khue Sub-District, Doi Saket District, Chiang Mai Province

พระศพล ขนตยาภรณ์สิริ (ถาปินตา)

พระวุฒิชัย มหาสทโท (เสียงใหญ่), วิโรจน์ วิชัย

Phra Totsapon Khantayabhararnasiri (Thapinta)

Phra Wutthichai Mahasatto (Siangyai), Viroj Vichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, Email: MMy2533MMy@gmail.com

พิรพานุวัฒน์ ชื่นวงศ์

pirapanuwat chuenwong

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาการทำผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทยวนบ้านป่าบง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาความเชื่อ หลักคำสอน และหลักปฏิบัติการถวายผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และ 3) เพื่อวิเคราะห์การถวายผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวไทยวนบ้านป่าบง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมคือการทอผ้า โดยได้รับการเรียนรู้ ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และอาศัยการทอผ้าหล่อเลี้ยงชีพและครอบครัวมาโดยตลอด จนเป็นที่ยอมรับในวงการผ้าทอ และเป็นของดีประจำหมู่บ้าน 2) การถวายทาน เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น ที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ

การให้ผ้าเป็นทานได้ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีมูลเหตุจากความศรัทธา ซึ่งประกอบด้วยหลักวัตถุสัมปทา ปัจจัยสัมปทา เจตนาสัมปทา คุณาติเรกสัมปทา และทาน ศีล ภาวนา จึงทำให้การถวายทานสำเร็จผล ทั้งระดับโลกียะและโลกุตระ และ 3) ชาวไทยวนบ้านป่าบง ถือว่าการทอผ้าเพื่อถวายทานในพิธีกรรมและประเพณี เป็นการสั่งสมบุญครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต ก่อให้เกิดความวิริยะอุตสาหะในการสั่งสมบุญ และเป็นแหล่งเรียนรู้ความเป็นวิถีชีวิต และเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญา และวิถีการทอผ้าของบรรพชนไว้

คำสำคัญ: วิเคราะห์, ผ้าทอในพิธีกรรม, ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study history and background of weaving fabrics in the way of life of Thai Yuan, Ban Pa Bong, Mae Khue Sub--District, Doi Saket District, Chiang Mai Province, 2) to study beliefs, doctrine, and practices in offering woven fabrics in the Buddhist rituals and traditions of Thai Yuan, Ban Pa Bong, and 3) to analyze the offering woven fabrics in the Buddhist rituals and traditions of Thai Yuan, Ban Pa Bong. It is a qualitative research by collecting data from documents, and interviews. Here are the findings: 1) Thai Yuan in Ban Bong has got a cultural identity that is weaving fabrics handed down by learning, training until they were skillful from generations to generations. They live their lives on weaving fabrics to family all along and their woven fabrics were high admired and regarded as the community's good item. 2) The giving Dana is the basic regulation that the Buddhists should follow. The offering of cloth was evident in the Tipitaka scriptures. It is based on the faith which consists of the excellence of the foundation for merit, the excellence of the gift, the excellence of the intention, the excellence of extra virtue and Giving, Morality, Mental Development. Thereby the giving shall bear fruits in the level of mundane and the super mundane level. And 3) Thai Yuan in Ban Pa Bong considered that the weaving fabrics for donation in the rituals and traditions is the great merit accumulation in their lives. With this faith it causes them to motivate a perseverance in merit accumulation and also the source of way of life learning

as same as the local wisdom preservation and the ancestor's way of weaving fabrics.

Keywords: an analytical, Woven Fabric in Buddhist Ritual, Buddhism, belief

บทนำ

ผ้าถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่นอกเหนือจากอาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ผ้ายังจัดว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วย จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช

ในความเชื่อทางพระพุทธศาสนา การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ถือเป็นสังขารของชีวิต พระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีวิตในโลกนี้ว่าเป็นทุกข์ นิพพานหรือการหลุดพ้นจากวัฏวนแห่งวิภังขสสารจึงเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนิกชน แต่การจะบรรลุถึงนิพพานนั้นเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง ชาวพุทธผู้ซึ่งต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารจึงต้องอาศัยการสั่งสมบุญบารมีเพื่อชีวิตในภพหน้า (จิราวรรณ กาวิละ โอคาโมโตะ แพทรีเซีย ซีสแมน และคณะ, 2553: 47)

การเตรียมตัวเตรียมใจและเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะได้ไปใช้ชีวิตอย่างสงบสุขในภพหน้าหรือภพใหม่ที่ดีกว่าภพนี้ ชาวพุทธทั้งหลายต่างก็มุ่งทำบุญ สร้างสมบุญกุศลด้วยการเข้าวัดเพื่อสวดรับฟังพระธรรมเทศนา รักษาศีล สวดมนต์ภาวนา ประกอบคุณงามความดีต่างๆ ในวิถีของชาวพุทธ การที่พุทธศาสนิกชนได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง และได้สัมผัสเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ คติธรรม ความเชื่อ เรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ และอานิสต์แห่งกุศลธรรม ได้มีส่วนผลักดันให้ชาวพุทธดำเนินชีวิตตามครรลองแห่งธรรม สร้างสมบุญในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นทุนสำหรับชีวิตหลังความตาย เช่น การถวายปัจจัยไทยธรรม การสร้างและทำนุบำรุงศาสนสถาน การอุทิศร่างกายเพื่อรับใช้พระศาสนา การทำบุญทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น (จิราวรรณ กาวิละ โอคาโมโตะ แพทรีเซีย ซีสแมน และคณะ, 2553: 47)

ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีข้อห้ามที่กำหนดให้ผู้หญิงในประเทศไทย ลาว และเขมร เพศหญิงในฐานะอุบาสกจึงได้ทำหน้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนา และอุทิศตนรับใช้พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ การทอดผ้าเพื่อใช้ในพระพุทธศาสนาถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการสร้างสมบุญบารมีและถือเป็นหน้าที่หลักของลูกผู้หญิง ช่วงทอดผ้าจึงต้อง

ฝึกฝนเรียนรู้ที่จะใช้เทคนิคต่างๆ ในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ผืนผ้าแพรรณอันงดงาม มีความพิถีพิถันในการเลือกใช้วัสดุ และบรรจงทอผ้าด้วยจิตอันบริสุทธิ์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา การทอผ้าชนิดนี้จึงมิใช่เป็นเพียงหัตถกรรม เพื่อใช้สอยในการดำรงชีวิตสามัญเท่านั้น แต่เป็นงานหัตถกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นบนพื้นฐานของความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา อันถือเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ด้วยหวังอันสูงส่งแห่งผลบุญจะเป็น “ปัจจัยภายใน” ที่ตนจะได้รับในการ “เสวยสุข” ในภพใหม่ ผ้าทอดังกล่าวที่ทอขึ้นมาเพื่อใช้ในงานประเพณี หรือพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา จึงมีลักษณะการทอที่ดูจะมีความพิเศษมากกว่าผ้าทอที่ทอไว้ใช้เอง ทั้งด้านวัสดุที่เลือกสรรอย่างดีมีฝีมือการทอที่เป็นเอกลักษณ์ การเพิ่มลายประดิษฐ์ต่างๆ เหล่านี้ก็เนื่องมาจากแรงศรัทธาที่มีต่อศาสนาและความเชื่อที่คลี่คลายและความหลากหลายของแต่ละชุมชน (วิถี พานิชพันธ์, 2547: 94)

ไทยวน หรือไทโยนก ซึ่งเป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนา มาเป็นเวลานาน มักเรียกตนเองว่า คนเมือง ชาวไทยวนอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแพร่ อย่างกระจัดกระจาย เช่น อำเภอดอยสะเก็ด ที่มีกลุ่มชาวไทโยนกหรือไทยวน(คนเมือง) เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดที่อพยพมาจากหลายแห่งทั้งภายในเชียงใหม่และบริเวณใกล้เคียง ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าอพยพมาตั้งแต่เมื่อใด แต่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ทุกตำบล ในอำเภอดอยสะเก็ด ฉะนั้น คนไทยวนในอำเภอ ดอยสะเก็ด จึงจัดว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนมากกว่ากลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ (สำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด, 2537: 20)

ชาวไทยวนบ้านป่าบง ตำบลแม่คือ อำเภอดอยสะเก็ด เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดเช่นกัน ที่มีความเคารพ เลื่อมใส ความเชื่อ ตลอดจนถึงพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด รวมถึงมีการรักษาวัฒนธรรมการทอผ้าและเอกลักษณ์การแต่งกายได้อย่างดี นอกจากนี้กลุ่มชาวไทยวนบ้านป่าบงยังมีความเชื่อถึง ประเพณี ๑๒ เดือน ถึงการทำบุญถวายทาน เช่น การทอผ้าคลุมไหล่พระถวายในช่วงฤดูหนาว การทอตุ่งในพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานปอยหลวง งานศพ ฯลฯ และการทอผ้าห่อคัมภีร์ ถวาย ในประเพณีเดือนยี่เป็ง เป็นต้น

ผ้าทอดังกล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นการทอขึ้นมาด้วยมาแรงศรัทธาอันบริสุทธิ์ที่มีต่อพระพุทธศาสนา พร้อมกับมีชาวไทยวนบ้านป่าบง ที่มีความมุ่งมั่นปรารถนาถึงการได้รับอันสูงส่งแห่งการที่ได้ถวายผ้าทอไว้กับพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้อง ทำการศึกษาวิเคราะห์ผ้าทอไทยวนกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ของกลุ่มชาวไทยวนบ้านป่าบง ตำบลแม่คือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีการทอ

ผ้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมกับเป็นการผสมผสานความมุ่งมั่นแรงศรัทธาอย่างแรงกล้าในพิธีกรรม การทอผ้าถวายพระพุทธรูปศาสนาจึงนับว่าเป็นความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบันของชาวไทยวนบ้านป่าบาง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาการทำผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาความเชื่อ หลักคำสอน และหลักปฏิบัติการถวายผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์การถวายผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบกับการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และและทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของความเชื่อเรื่องผ้าทอในพระพุทธศาสนา โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส และทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ผ้าทอไทยวนกับความเชื่อในพระพุทธศาสนา โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

กลุ่มประชากร/ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ศึกษา สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเชิงลึกถึงพื้นที่ของชุมชนชาวไทยวนบ้านป่าบาง ที่ได้ผลิตผ้าทอในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้ในพิธีกรรม ความเชื่อในพระพุทธศาสนา โดยการสำรวจได้มีการบันทึกข้อมูล โดยการบันทึกภาพและการให้สัมภาษณ์จากช่างทอ พระภิกษุ มัคทายก ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ในชุมชนไทยวนบ้านป่าบาง จำนวน 26 รูป/คน นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งขอเอกสารตรวจสอบเครื่องมือจากบัณฑิตศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพจากการสำรวจบันทึกข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผ้าทอไทยวนบ้านป่าบางกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา จากนั้นจึงได้ทำการประมวลข้อมูล สรุปผล เพื่อนำมาทำเป็นข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1) ประวัติความเป็นมาการทำผ้าทอในวิถีชีวิตของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ จากการศึกษา บ้านป่าบาง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอดอยสะเก็ด มีเขตติดต่อกับอำเภอสันกำแพง การประกอบอาชีพจึงมีความคล้ายคลึงกัน มีทั้งการทำเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา เป็นอาชีพ ชาวไทยวนบ้านป่าบาง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นคือการทอผ้า การทอผ้านับว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และการส่งสมประสงค์ การเรียนรู้ ความชำนาญในการทอผ้าสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพชนของตัวเอง และอาศัยการทอผ้าหล่อเลี้ยงชีวิตของตนเองและครอบครัวมาโดยตลอด จนเป็นที่ยอมรับกันในวงการผ้าทอ และเป็นของดีของหมู่บ้าน การทอผ้าคือหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของสตรีในอดีต มิได้เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่ม เพื่อปกปิดร่างกายหรือให้ความอบอุ่นเท่านั้น ชาวไทยวนบ้านป่าบาง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด จึงมีความเชื่อ ในพิธีกรรมที่สอดคล้องกับชาวล้านนา โดยเฉพาะเรื่องการถวายทาน อีกทั้งชาวไทยวนบ้านป่าบาง ที่เป็นสตรีมีบทบาทในเรื่องการทอผ้าเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นการฝึกฝนวิธีการทอผ้ามาตั้งแต่ครั้งบรรพชนของตนเองที่ควรจะได้รับสืบทอดเพื่อให้ดำรงอยู่ไว้ซึ่งการทอผ้า จึงมีการถวายผ้าทอในช่วงประเพณี และตามโอกาสที่ตนเห็นสมควรในการถวายทาน รวมถึงมีความเชื่อเกี่ยวกับการส่งสมบุญเพื่อชีวิตในภพหน้า

2) ความเชื่อ หลักคำสอน และหลักปฏิบัติการถวายผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ จากการศึกษา ผ้าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในปัจจัยสี่ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช ปัจจัยสี่เหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญของเพศสมณะ และ

จากการศึกษาจึงพบว่าปรากฏในคัมภีร์พระวินัยปิฎกและพรสุตตันตปิฎก ได้มีการกล่าวถึงมูลเหตุแห่งการถวายทานที่เกี่ยวข้องกับผ้า ไม่ว่าจะเป็นผ้าที่ถักทอ เย็บ ย้อม ขึ้นมาเอง รวมทั้งการสละผ้าที่เป็นเครื่องนุ่งห่มของตนเพื่อเป็นเป็นการถวายทาน การถวายทานนั้นเองจึงก่อให้เกิดผลอันส่งผลแห่งการถวายถึง 2 ระดับ คือ โลภียสมบัติและโลกุตรสมบัติ บางอันส่งผลแห่งการทางผ้าเป็นผลให้ตนได้เกิดเป็นเทวดาบ้าง ได้บรรลुเป็นพระอริยบุคคลบ้าง ตลอดจนถึงได้กลับมาเกิดในมนุษยโลก ได้เกิดในตระกูลที่ดี เป็นถึงพระเจ้าจักรพรรดิ และที่สุุดจนได้บรรลुเป็นพระอรหันต์ ตามดังที่ปรากฏในคัมภีร์อุปทาน

นอกจากการถวายทานผ้านั้น จึงจำเป็นที่ต้องมีการเจริญรักษาศีล เจริญภาวนา ทำจิตของตนให้ใสผ่องแผ้ว เพื่อประกอบเป็นส่วนหนึ่งของการทานผ้าด้วย ผลอันส่งผลจึงจะถึงพร้อมสมบูรณ์ ดังที่มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชน ดังมีหลักธรรมที่ปรากฏโดยตรงคือเรื่อง บุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นหลักธรรมที่กล่าวถึงหลักการทำความดี ๓ ประการ คือ (1) ทานมัย – บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน (2) สีลมัย – บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และ (3) ภาวนามัย – บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ดังนั้นการให้ทาน หรือการถวายทานนั้นถือว่าเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น ที่พุทธศาสนิกชนทุกคนพึงยึดถือเอาไว้ปฏิบัติในการความดีทุกครั้ง

ชาวไทยวนบ้านป่าบางมีความเชื่อกับการถวายทานผ้าทอในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง สืบมาแต่ครั้งอดีตที่ทางบรรพชนได้วางรากฐานปูทางไว้ให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา พระพุทธศาสนาจึงเป็นที่พึงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ผนวกกับการที่มีคติความเชื่อเรื่องการให้ทาน ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างและสะสมผลบุญกุศลให้แก่ตนเอง และมีความเชื่อถึงเรื่องการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เพื่อให้เกิดการส่งสมบุญไว้ภพหน้า ตามเชื่อที่ว่าเมื่อหมดลมหายใจ บุญทั้งหลายที่เกิดจากการตั้งใจถวายทานก็ดี การรักษาศีล เจริญสมาธิภาวนา ก็ได้ จะช่วยนำพาเราไปสู่ภพภูมิที่ดี ไปสู่ดินแดนแห่งสุคติ โลก สวรรค์ และอีกทั้งความเชื่อในทางพระพุทธศาสนานี้ยังมีการส่งผลต่อชีวิต สังคม ความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยสังเกตจากความเชื่อการทอผ้าได้เชื่อมโยงไปถึงพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้ร่วมแรงร่วมใจในการทอผ้าเพื่อถวายให้กับพระพุทธศาสนา การทอผ้าของชาวไทยวนบ้านป่าบางยังมีความเชื่อมโยงไปถึงจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมต่างๆ ของชุมชนซึ่งนับวันจะหาได้ยาก แต่พลังแห่งศรัทธาความเชื่อของชาวไทยวนบ้านป่าบางยังคงอยู่ ยังคงอนุรักษ์และพยายามฟื้นฟูผ้าทอมือให้คงอยู่ต่อไป

คติเรื่องผ้าทอในพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบง

ชาวไทยวนบ้านป่าบงนอกจากจะมีการทอผ้าขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มของใช้ส่วนตัวแล้ว ยังได้มีการทอผ้าขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมหรือในทางพระพุทธศาสนาตามคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพชนจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า

คติความเชื่อเรื่องตุงและการถวายตุง

ชาวไทยวนบ้านป่าบงให้ความสำคัญอย่างยิ่ง การประดิษฐ์ตุงและการถวายตุง เนื่องจาก ตุงเป็นเครื่องสักการะที่ทำด้วยวัสดุหลายชนิด เช่นผ้า กระดาษ ไม้ แต่ส่วนมากจะใช้ผ้าในการประดิษฐ์ตุงขึ้นมา ดังนั้น จึงจัดเป็นเครื่องสักการะเนื่องในปัจจัย ๔ ที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น งานฉลอง งานบอย งานสืบชาติ งานอวมงคล เป็นต้น (ศาสตราจารย์เกียรติคุณมณี พยอมยงค์, 2547: 506)

จากการศึกษา ชาวไทยวนบ้านป่าบงจะมีการประดิษฐ์ตุงขึ้นมาเพื่อถวายกันตลอดทั้งปีตามความต้องการพลังแห่งศรัทธาของผู้ถวาย รวมถึงช่วงโอกาสถวายตามประเพณีในทางพระพุทธศาสนา เช่นงานบอยหลวง งานสืบชาติ งานอวมงคล งานทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล เป็นต้น โดยทั่วไปในการนำตุงไปถวายนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของตุงจะเขียนข้อความคำอุทิศถวาย และคำอธิษฐาน ไม่ว่าจะเป็นการदानไว้ถวายหน้า (อุทิศให้ตนเองในภายภาคหน้า) หรือ อุทิศให้ผู้ล่วงลับไป โดยนำข้อความที่เขียน หรือ จะมีการปักธูปด้วยด้วยฝีมือตนเองตามความถนัด ติดลงบนผืนตุงส่วนบนหรือส่วนชายตุง ตามความเหมาะสม การกระทำดังกล่าวจึงเป็นคติความเชื่อข้อปฏิบัติให้พึงสังเกตเห็นว่า เมื่อตนเองได้เสียชีวิตจากโลกนี้ไป หากได้ไปสู่นิอบายภูมิ ก็จะได้พ้นจากการสู่อบายภูมิ (นรก) นั้นได้โดยการอาศัยเกาเขายตุงผืนที่ตนได้สร้างถวายขึ้นไปสู่สวรรค์

คติความเชื่อการถวายผ้าทอเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

การถวายผ้าทอเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ตามคติความเชื่อของชาวไทยวนบ้านป่าบงนั้น จะสังเกตจากการถวายผ้าในช่วงกาลเวลาที่เหมาะสม เช่นการทานผ้าตุ้มพระเจ้า การประดิษฐ์ผ้าห่อคัมภีร์ธรรมในช่วงประเพณีตานธรรม การถวายผ้าวัสสา (ผ้าจำนำพรรษา) เป็นต้น

การทานผ้าตุ้มพระเจ้า มีความเชื่อว่าพระพุทธรูปจะมีความรู้สึกราวในช่วงฤดูหนาว จึงมีการถักทอผ้าขึ้นมาให้ความยาวและกว้างตามขนาดของพระพุทธรูปนำมาห่มคลุม จึงถือได้ว่าเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่แก่ตนเอง และผู้ที่ได้ถักทอถวายนี้จะได้ผลบุญอานิสงส์ เป็นผู้ที่มียุติที่สุขสบาย และทำให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป (ศาสตราจารย์เกียรติคุณมณี พยอมยงค์, 2547: 215)

การประดิษฐ์ผ้าห่อคัมภีร์ธรรมภายในช่วงประเพณีตานธรรม ซึ่งมีความเชื่อว่า ผ้าที่ห่อคัมภีร์ธรรมเปรียบเสมือนเป็นการรักษาพระธรรมวินัย หลักปฏิบัติคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้มีอายุยาวนาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของศาสนา อีกทั้งยังถือว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอีกด้วย และความเชื่อของการถวายเป็นผ้าห่อคัมภีร์ธรรม ยังส่งผลให้ตนเอง ครอบครัวมีความสุขความเจริญและมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่และการของตน (ศาสตราจารย์เกียรติคุณผณี พยอมยงค์, 2547: 215) ในการประดิษฐ์ผ้าห่อคัมภีร์ธรรม จะมีการสวดแทรกไม่ไผ่ในการทอทุกครั้งเพื่อความสวยงาม ส่วนใหญ่สตรีจะเป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อหวังผลบุญในชาติหน้า เนื่องจากตนเองไม่มีโอกาสได้เข้ามาบวชศึกษาในพระพุทธศาสนาเหมือนผู้ชาย (วิถี พานิชพันธ์, 2547: 99)

การถวายเป็นผ้าสา (ผ้าจ่านำพรษา) ประเพณีถวายเป็นผ้าสา เป็นการถวายเป็นผ้าจำพรรษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ที่จำพรรษา ครบ ๓ เดือน ผ้าสาที่ใช้ถวายเป็นบางครั้งก็เป็น ผ้าไตรจีวร บางครั้งก็เป็นผ้าสบง ผ้าคลุมไหล่ ก็แล้วแต่เจตนาของศรัทธาที่จะถวายเป็นแต่ละปี ซึ่งผ้าที่ใช้ถวายเป็นส่วนใหญ่เป็นผ้าทอ ที่ชาวไทยวนบ้านป่าบางถักทอถวายเป็นผ้าสา (ศาสตราจารย์เกียรติคุณผณี พยอมยงค์, 2547: 215)

3) วิเคราะห์การถวายเป็นผ้าทอในพิธีกรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต.แม่คือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ จากการศึกษา ชาวไทยวนบ้านป่าบาง ถือว่าการทอผ้าเพื่อถวายเป็นบุญ ตามโอกาสอันสมควรแก่การถวายเป็นผ้าทอนั้น นับว่าเป็นบุญที่มีอานิสงส์มูลค่าเทียบได้ การถวายเป็นผ้าทอถวายเป็นผ้าทอด้วยเช่นนี้จึงนับว่าเป็นการสั่งสมบุญ ครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต ก่อให้เกิดความวิริยะอุตสาหะความพยายามในการสั่งสมบุญ ซึ่งแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้มุ่งเน้นให้ทำความดี ละความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส อีกทั้งยังเป็นจุดกำเนิดแหล่งเรียนรู้อีกทางหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งความเป็นวิถีชีวิตของชาวล้านนา ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรม เช่นเอกลักษณ์ในการทอผ้า ทั้งยังทรงคุณค่าในด้านเศรษฐกิจ โดยฝ้ายที่ปลูกไว้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถปลูกฝ้ายเก็บฝ้ายเอง ทอเอง ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเอง รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว จึงจะเกิดผลดีตามมานั้นก็คือการเกิดความสามัคคีในชุมชน และเพื่อเป็นการวางแผนและอนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งความเป็นวัฒนธรรมและวิถีการทอผ้าของบรรพชน

แนวคิด หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับผ้าทอของชาวไทยวนบ้านป่าบาง

ในการประยุกต์ใช้ในผ้าทอของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ชาวไทยวนบ้านป่าบาง มีความตั้งใจอย่างยิ่งต่อการทอผ้า โดยมีการประพาดิตนสอดคล้องกับ หลักพละ ๕ ได้แก่

ศรัทธาพละ วิริยะพละ สติพละ สมาธิพละ และปัญญาพละ, หลักสัมปทา ได้แก่ วัตถุสัมปทา ปัจจัยสัมปทา เจตนาสัมปทา และคุณาติเรกสัมปทา, บุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทานมัย สีลมัย และภาวนามัย, และสามัคคี

หลักพละ ๕ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 31 ข้อ 44: 513)

หลักธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการทอผ้าของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ดังนี้

1) ศรัทธาพละ คือความเชื่อ สืบเนื่องจากความเชื่อการทอผ้าได้เชื่อมโยงไปถึง พุทธศาสนา เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้ร่วมแรงร่วมใจในการ ทอผ้าเพื่อถวายให้กับพระพุทธศาสนา การทอผ้าของชาวไทยวนบ้านป่าบางยังมีความเชื่อ มโยงไปถึงจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมต่างๆ ของชุมชนซึ่งนับวันจะหาได้ยาก ประกอบ กับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ผู้คนในชุมชนหันไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ความนิยมในผ้าฝ้ายทอมือลดน้อย ลงไปเนื่องจากขาดแคลนบุคลากรแรงงาน แต่พลังแห่งศรัทธาความเชื่อของชาวไทยวนบ้าน ป่าบางยังคงอยู่ ยังคงอนุรักษ์และพยายามฟื้นฟูผ้าทอมือให้คงอยู่ต่อไป

2) วิริยะพละ คือความเพียรพยายาม สืบเกิดได้จากความพากเพียรพยายาม การ ทอผ้าฝ้ายของชาวไทยวนบ้านป่าบาง ต้องใช้ความเพียรพยายามเป็นอย่างมาก เนื่องจากขึ้น ตอนกระบวนการทุกอย่างมีการเน้นที่เป็นธรรมชาติตั้งแต่กระบวนการเก็บดอกฝ้ายเพื่อนำ มาทำเส้นฝ้ายที่มีขนาดเหมาะสม สำหรับนำไปทอผ้า ความพยายามในการย้อมสีเส้นฝ้าย โดยการต้มวัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อให้ได้สีที่ต้องการ ความพยายามในการคิดค้นลวดลายที่ จะทอลงบนผืนผ้า โดยใช้วิธีสังเกตจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว การทดลองทอลายด้วยวิธีการลอง ผิดลองถูกจนเกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม การทอลวดลายที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้วยวิธีการจดจำและการทอผ้าฝ้ายให้ออกมาเป็นผืน ซึ่งผ้าบางผืนอาจใช้เวลาทอนานนับ เดือน ทำให้ได้ผ้าที่ผลิตมีปริมาณที่จำกัด ลวดลายของผ้าสามารถเปลี่ยนได้หลากหลาย ไม่ จำกัด แต่จะมีเพียงชิ้นเดียวเท่านั้น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าฝ้ายทอมือ ผลงานดังกล่าว จึงเกิดขึ้นจากความพากเพียร ความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ

3) สติพละ คือ ความระลึกได้ สืบเกิดได้จากชาวไทยวนบ้านป่าบางได้มีการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้จากบรรพชน ในเรื่องของการทอผ้าฝ้ายจากอดีต โดยได้รับการ ถ่ายทอดความรู้จากการได้ฝึกหัดเป็นประจำทุกวันด้วยการปฏิบัติและมีเทคนิคการจดจำ ไม่มี การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกลั่นกรองออกมาจากความทรงจำ เพียงอย่างเดียว รวมทั้งการรื้อฟื้นลวดลายโบราณที่ยังคงหลงเหลืออยู่ เพื่อนำมาฟื้นฟู และ นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลผลิตผ้าทอของชุมชนชาวไทยวนบ้านป่าบาง รวมทั้งเผยแพร่ให้เป็น

ที่รู้จักทั่วไปเป็นวงกว้าง

4) สมាธิพละ คือ ความตั้งใจมั่น จะสังเกตได้จากภายใต้สภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่มีการนำเทคโนโลยี เครื่องจักรเข้ามาช่วยในการทอผ้าเพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น แต่ชุมชนชาวไทยวนบ้านป่าบงยังคงมีความตั้งใจ ตั้งมั่นในการอนุรักษ์ภูมิความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้วยกรรมวิธีการผลิตผ้าฝ้ายที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การไม่ใช้สีสังเคราะห์ในการย้อมสีเส้นฝ้าย ไม่ทิ้งน้ำเสียลงแหล่งน้ำในชุมชน เน้นการดำรงอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ และการนำธรรมชาติมาเป็นลวดลายที่สวยงามบนผืนผ้าตามที่บรรพบุรุษทำการคิดค้นขึ้น จากการสังเกต ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการรื้อฟื้น ฟื้นฟู ประยุกต์ ลวดลายให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้ผลผลิตผ้าทอออกมาเป็นที่ยอมรับของลูกค้า

5) ปัญญาพละ คือ ความรอบรู้ จะสังเกตได้จากชุมชนชาวไทยวนบ้านป่าบง เป็นชุมชนที่ความน่าภูมิใจที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษในด้านการทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยสีจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ ใช้กรรมวิธีโบราณที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา รวมทั้งลวดลายที่ถูกคิดค้นขึ้นจากการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ถักทอลงบนผืนผ้าจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนชาวไทยวนบ้านป่าบง มีความรู้ความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของการผลิตผ้าฝ้าย มีการทดลองย้อมสีที่แปลก และเทคนิครูปแบบการทอ ที่แตกต่างจากเดิม มีการทดลองออกแบบเครื่องแต่งกายของบุรุษและสตรี เพื่อความแปลกใหม่ที่ทันสมัยทำให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในวงการผ้าทอ

หลักสัมปทา 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 37: 349-350) หลักที่กล่าวถึงการให้ทาน เพื่อให้ทานนั้นสัมฤทธิ์ผล ของชาวไทยวนบ้านป่าบงตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา ดังนี้

1) วัตถุสัมปทา ความถึงพร้อมแห่งวัตถุ ในที่นี้หมายถึงผู้รับ ผู้รับเป็นผู้มีความพร้อมพรั่งด้วยคุณธรรม ยังมีคุณธรรมสูงมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การให้ทานของผู้ถวายนั้นมีผลมากเท่านั้น เช่นการถวายผ้ากับพระที่ตนมีความเลื่อมใส นับถือ ก็จะทำให้ตนนั้นมีอิมเอมใจทุกครั้งที่ได้ให้ทาน

2) ปัจจัยสัมปทา ความถึงพร้อมแห่งปัจจัย ในที่นี้หมายถึงสิ่งของที่นำมาให้ทาน ต้องได้มาอย่างบริสุทธิ์โดยชอบธรรม เช่นการทอผ้า ฝ้ายที่ใช้ในการทอต้องเป็นฝ้ายที่บริสุทธิ์ ฝ้ายบริสุทธิ์ในที่นี้ก็คือฝ้ายที่ตนปลูกเอง ไม่ได้ไปขโมยของผู้อื่นมาทอ ผ้าที่ตนนำมาให้ทานก็ได้มาอย่างบริสุทธิ์ ไม่ได้ไปขโมยของผู้อื่นมาถวาย

3) เจตนาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยเจตนา เจตนาในการให้ทาน มี 3 ประการ คือ

3.1) บุพเจตนา เจตนาก่อนให้ คือตั้งแต่ตอนแรก เริ่มต้นมีความตั้งใจดี มีความ

เลื่อมใส จิตใจเบิกบาน มีความตั้งใจจริง มีความเลื่อมใสอยากมากกับการให้ทาน

3.2) มุญจนเจตนา ขณะถวายทาน หรือการให้ทานนั้น มีความจริงใจ มีความตั้งใจจริง ตั้งใจด้วยความเต็มใจ

3.3) อปรปรเจตนา ถวายทานไปแล้ว หลังจากการถวายทานไปแล้วนั้น ระลึกขึ้นเมื่อไรจิตใจก็เอบอ้มผ่องใส นึกคิดถึงสิ่งที่เราทำไปแล้วนี้ ทานนั้นเกิดเป็นผลประโยชน์ เช่น การได้ถวายผ้าห่อคัมภีร์ ซึ่งชาวไทยวนบ้านป่าบางมีความเชื่อว่า ผ้าที่ห่อคัมภีร์ธรรมเปรียบเสมือนเป็นการรักษาพระธรรมวินัย หลักปฏิบัติคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้มีอายุยาวนาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของศาสนา อีกทั้งยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอีกด้วย และความเชื่อของการถวายผ้าห่อคัมภีร์ธรรม ยังส่งผลให้ตนเอง ครอบครัวมีความสุขความเจริญและมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่และการของตน อีกอย่าง ผ้าคัมภีร์ธรรมจะประดิษฐ์ด้วยฝีมือของผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงไม่มีโอกาสได้เข้ามาบวชใกล้ชิดพระพุทธรูปศาสนาเนกเช่นผู้ชาย

4) คุณาติเรกสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยคุณพิเศษ คือ ผู้ที่รับทานมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น การถวายผ้าจำพรรษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ที่จำพรรษา ครบ 3 เดือน ผ้าวัสสาที่ใช้ถวายบางครั้งก็เป็น ผ้าไตรจีวร บางครั้งก็เป็นผ้าสบง ผ้าคลุมไหล่ ก็แล้วแต่เจตนาของชาวบ้านที่จะถวายในแต่ละปี ซึ่งผ้าที่ใช้ถวายส่วนใหญ่เป็นผ้าทอ ที่ชาวไทยวนบ้านป่าบางถักทอถวายขึ้นมา

ดังนั้น หลักสัมปทา 4 จึงมีความสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติถึงการให้ทานตามความเชื่อของกลุ่มชาวไทยวนบ้านป่าบาง เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นนั้นมีความสุขกับให้ทานนั้นอยู่เสมอ

บุญกิริยาวัตถุ 3 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 305: 269) หมายถึงสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ

- 1) ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ทาน
- 2) สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล
- 3) ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

ชาวไทยวนบ้านป่าบาง นิยมการทำบุญทำทาน และจะมีการเข้าวัด เพื่อทำบุญรักษาศีล และชำระจิตใจตนเองทุกครั้งในวันพระ และเป็นความเชื่อของการสั่งสมบุญไว้ให้กับตัวเองในชาติภพหน้า และยังการสนับสนุนลูกชายของตนเองในหมู่ให้ได้บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดผลบุญกุศลแก่ตัวเอง ส่วนผู้หญิงจะได้รับการฝึกฝนให้ทอผ้าเป็น เพื่อจะได้ทอประเภทต่างๆได้อย่างชำนาญ เช่น ผ้าชิ้น ผ้าห่ม มุ้ง หมอน เพื่อใช้ในบ้าน และทอตุ่ง ซึ่งทอตามความเชื่อที่ปลูกฝังกันมา ทอผ้าไตรจีวร เพื่อถวายแก่พระสงฆ์

ให้เกิดอานิสงส์แก่ตนเองและครอบครัว เป็นต้น การทำบุญ เมื่อทำแล้วย่อมได้บุญกุศลและมีความสุขจากการทำบุญ การปฏิบัติตนเช่นนี้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตนตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธศาสนิกชนอีกด้วย

สามัคคี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538: 481) ความพร้อมเพียง ความกลมเกลียว ความเป็นหมู่คณะ

ความสามัคคี จะสังเกตเห็นได้จากการรวมตัวของชาวไทยวนบ้านป่าบาง จัดพิธีจุลกฐินขึ้นมา โดยพิธีจุลกฐิน เป็นกิจการที่ต้องทำผ้ากฐินด้วยความรีบด่วน เพื่อผลิตผ้าไตรจีวรให้สำเร็จด้วยมือภายในวันเดียว มีการเริ่มต้นตั้งตั้งแต่เก็บฝ้าย ทอ ตัดเย็บ ย้อม และถวายเป็นพระสงฆ์กรานกฐินในวันถัดไป โดยต้องใช้จำนวนผู้คนจำนวนมาก ใช้ทั้งความอุตสาหพยายาม ความตั้งใจทำกันอย่างจริงจังของคนทั้งหมู่บ้าน ในส่วนผู้หญิงส่วนใหญ่จะมีหน้าปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บผ้า และในส่วนของผู้ชายจะมีการเตรียมวัสดุของการย้อมผ้า เช่น ไม้ขนุน ขมิ้น เป็นต้น มีการสุมเชื้อเพลิงในการต้มน้ำย้อมตลอดเวลา จนถึงขั้นตอนการย้อม มีการใช้ไม้ทุบผ้าทุกครั้งในการย้อม และช่วยกันบิด ตากผ้า จนกว่าจะแห้ง แล้วประกอบกันเป็นผ้าไตร

ดังนั้นพิธีจุลกฐิน จึงมีจุดเด่นอย่างเห็นได้ชัดจนถึงเรื่องความสมัครสมานสามัคคี ความศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อพระพุทธศาสนา และมีการสร้างพลังแห่งความสามัคคีให้กับคน กับวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น และทำให้เกิดถึงการเห็นคุณค่า และเกิดความหวงแหน ประเพณีที่มีค่าเช่นนี้ได้สืบทอดถึงอนุชนคนรุ่นหลังสืบไป

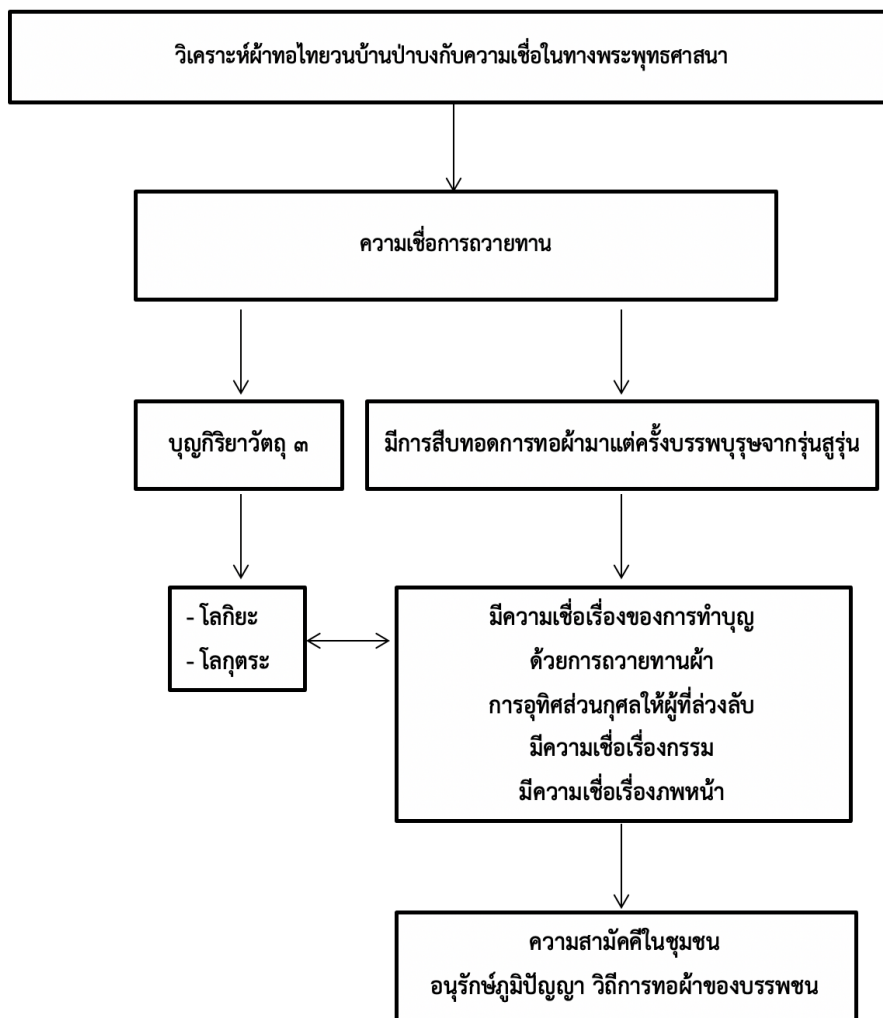
อภิปรายผล

ชาวไทยวนบ้านป่าบาง แต่เดิมมีการทอผ้าขึ้นมาเพื่อใช้เพียงแคในครอบครัวของตนจนเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีการทอมอบให้ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นการแสดงตอบแทนถึงผู้มีพระคุณของตน ในช่วงประเพณีชาวไทยวนมีการทอผ้าเพื่อถวายทานตามงานบุญ ตามโอกาสอันสมควรแก่การถวายทาน การถวายทานด้วยผ้าเช่นนี้นับว่าเป็นการสั่งสมบุญ ครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต ซึ่งขณะที่ทอก่อให้เกิดความวิริยะอุตสาหะความพยายามในการสั่งสมบุญ โดยใช้ผ้าเป็นวัตถุในการถวายทาน อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้อีกทางหนึ่งที่นำมาซึ่งความเป็นวิถีชีวิตของชาวล้านนา เป็นที่น่าสนใจกับผู้ที่ต้องการเรียนรู้การทอผ้าในท้องถิ่นบ้านป่าบาง ผ้าทอนอกจากจะเป็นผ้าที่ทอเพื่อในประเพณียังสามารถนำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว เช่น ผ้าชิ้น ผ้าขาวม้า เป็นต้น โดยผ้าดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจกับผู้ที่ต้องการ ซึ่งการทอผ้าเพื่อผลิตจำหน่าย ยังสามารถเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างรายได้เพื่อจุนเจือให้แก่ครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญยังจะทำให้คนในชุมชนได้รู้สึกหวงแหนและ

อนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งความเป็นวัฒนธรรม และวิธีการทอผ้าของบรรพชนไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอัฐภากรณ์ กิตติภทโท (ฉัตรานันท์) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและความเชื่อเรื่องผ้าทอที่ใช้ในพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อเชียงคำ จังหวัดพะเยา ได้สรุปผลไว้ตอนหนึ่งว่า สำหรับผ้าและสิ่งทอที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอาจจะแยกได้เป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือส่วนที่เป็นสมณบริวาร หรือเครื่องใช้สอยของพระภิกษุก็มี เช่น ผ้าไตร จีวร ย่าม ผ้ากราบ ตาลปัตร พัดรอง ผ้ากรองน้ำ กลด ผ้าเช็ดปาก ผ้าเช็ดตัว พูกและหมอน เป็นต้น โดยบริวารเหล่านี้มีรูปแบบแตกต่างกันไป ในแต่ละยุคสมัย แต่โครงสร้างและประโยชน์ใช้สอย ยังคงยึดตามหลักพุทธบัญญัติอีกส่วนหนึ่ง คือ ผ้าที่ใช้ถวายเป็นเครื่องบูชาของพุทธศาสนิกชน เช่น ผ้าพระบฏ ผ้าพระเวส ผ้ามาน ผ้าคลุมพระพุทธรูป ผ้าห่มพระธาตุ ผ้าห่อคัมภีร์ หมออิง ธงหรือตุ่ง เป็นต้น และแม้ว่าในปัจจุบันนั้น ผ้าบางอย่างได้เสื่อมความนิยมลงไปแล้ว เช่น ผ้าห่อคัมภีร์ แต่ก็มีผ้าบางอย่างก็ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เช่น ผ้าพระบฏ และบางอย่างก็ได้ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น พวงมาลัยและบายศรี ที่ทำด้วยผ้าต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า ผ้าและสิ่งทอเหล่านี้ต่างก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามยุคสมัยมีการพัฒนาและมีวิวัฒนาการไปตามเทคโนโลยีสิ่งทอแบบสมัยใหม่ เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน แต่ทว่ายังรักษาคุณค่าดั้งเดิมและดำรงไว้ซึ่งอุดมคติของพุทธศาสนิกชนคนไทยสืบไป (พระอัฐภากรณ์ กิตติภทโท (ฉัตรานันท์) 2555, บทคัดย่อ)

ผ้าทอกับชุมชนไทยวนบ้านป่าบางจึงอยู่คู่กันมาตลอดบนฐานความสัมพันธ์กับประเพณีคติความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจในการทำมาหากิน อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยกล่อมเกลากว้างจิตใจของคนในชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิตอย่างสงบสุขจนเกิดเป็นจารีต ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ อันเป็นแนวทางให้คนในชุมชนไทยวนบ้านป่าบางได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพชนจนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

ชาวไทยวนบ้านป่าบง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นคือการทอดผ้า การทอดผ้ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และการสั่งสมประสพการณ์ การเรียนรู้ ความชำนาญในการทอดผ้าสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพชนของตนเอง และอาศัยการทอดผ้าหล่อเลี้ยงชีวิตของตนเองและครอบครัวมาโดยตลอด ชาวไทยวนบ้านป่าบง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด จึงมีความเชื่อ ในพิธีกรรมที่สอดคล้องกับชาวล้าน

นา โดยเฉพาะเรื่องการถวายทาน อีกทั้งชาวไทยวนบ้านป่าบง ที่เป็นสตรีมีบทบาทในเรื่องการทอผ้าเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นการฝึกฝนวิธีการทอผ้ามาตั้งแต่ครั้งบรรพชนของตนเองที่ควรจะได้รับสืบทอดเพื่อให้ดำรงอยู่ไว้ซึ่งการทอผ้า จึงมีการถวายผ้าทอในช่วงประเพณี และตามโอกาสที่ตนเห็นสมควรในการถวายทาน รวมถึงมีความเชื่อเกี่ยวกับการสั่งสมบุญเพื่อชีวิตในภพหน้า

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิราวรรณ กาวีละ โอคาโมโตะ, แพทรีเซีย ซีสแมน, ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (2539). **สุนทรียแห่งลีลา ผืนผ้าแพรพรรณพินิจผ้าชิ้นเด่นของพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงาน**. เชียงใหม่: บริษัท นพบุรีการพิมพ์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. คณะศรัทธาร่วมกันจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน.
- พระมหาภูษิต อีสสรเมธ. (2554). **สุธีรานุกรม พระครูถาวรธรรมสุธี จต.ชอ**. เชียงใหม่ : แม็กซ์พรินต์.
- มณี พยอมยงค์. (2547). **ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- วิถี พานิชพันธ์. (2547). **ผ้าและสิ่งถักทอไท**. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอภัยอดอยสะเก็ด. (2537). **ดอยสะเก็ด : ร้อยรอยอารยธรรมสิบสองพันนา**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์อักษร คอมส์ พรินท์.
- พระอัชฎาภรณ์ กิตติภทฺโท (ฉัตรนันท์). (2555). **การศึกษารูปแบบและความเชื่อเรื่องผ้าทอที่ใช้ในพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อเชียงคำ จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.